

Teresa Krzyżaniak, Małgorzata Slesar

Sprawozdanie z III Międzynarodowej Konferencji Open Access w Polsce – Otwarta nauka i edukacja, Bydgoszcz 13–14 kwietnia 2012 r.

Forum Bibliotek Medycznych 5/1 (9), 425-430

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*Mgr Teresa Krzyżaniak
Mgr Małgorzata Slesar
Bydgoszcz - CM UMK*

**SPRAWOZDANIE Z III MIĘDZYNARODOWEJ KONFERENCJI
OPEN ACCESS W POLSCE – OTWARTA NAUKA I EDUKACJA,
BYDGOSZCZ 13-14 KWIETNIA 2012 R.**

Abstract

The 3rd International Conference on Open Access – Open Science Open Education took place at the Library of Collegium Medicum in Bydgoszcz, Poland, on 13-14 April 2012. This conference was addressed to young scientists. Topics were related to new approaches and practical dimensions of conducting research as well as teaching in higher education institutions. There were many interesting speakers at the conference, i.e. Cameron Neylon (a member of Science and Technology Facility Council, United Kingdom), Miguel Angel Marquina (CERN, Switzerland), Abel Caine (UNESCO, France). Presented topics familiarized participants with the new technology on the educational market and made them realize relationship between technology and science.

Streszczenie

W dniach 13 i 14 kwietnia 2012 roku w budynku Biblioteki Medycznej Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy odbyła się III Międzynarodowa Konferencja Open Access w Polsce – Otwarta Nauka i Edukacja. Konferencja skierowana była głównie do młodych naukowców, zaś podjęte na niej tematy związane były z nowym podejściem oraz praktycznymi wymiarami prowadzenia badań, a także nauczania w uczelniach wyższych. Podczas konferencji głos zabrało wielu ciekawych gości m.in. Cameron Neylon (członek rady do spraw Instalacji Naukowych i Technologicznych, Wielka Brytania), Miguel Angel Marquina (CERN, Szwajcaria), Abel Caine (UNESCO, Francja). Podjęte tematy przybliżyły uczestnikom nowości technologiczne na rynku edukacyjnym oraz pozwoliły uświadomić sobie związek pomiędzy technologią, a nauką.

W dniach 13-14 kwietnia 2012 roku w budynku Biblioteki Medycznej Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy odbyła się III Międzynarodowa Konferencja Open Access w Polsce „Otwarta Nauka i Edukacja”. Organizatorami konferencji była Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Biblioteka Medyczna Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy. Patronat honorowy objęła prof. dr hab. Małgorzata Tafil-Klawe, Prorektor UMK ds. Collegium Medicum, która wraz z Dyrektorem Biblioteki Uniwersyteckiej dr. Krzysztofem Nierzwickim, otworzyła obrady. W konferencji udział wzięło wielu znamienitych gości, m. in. z Wielkiej Brytanii, Francji, Szwajcarii, Niemiec, Ukrainy i Polski. Same obrady i dyskusje okazały się niezwykle owocne i przyniosły wiele nowych przemyśleń i wniosków.

Konferencję podzielono na dwie podstawowe sesje, które odbywały się w trakcie

dwóch kolejnych dni konferencyjnych. Ponadto pierwsza z sesji została dodatkowo podzielona na dwie części: 1. - Nowe podejście w prowadzeniu badań, 2. - Praktyczny wymiar prowadzenia badań.

Pierwszą część konferencji otworzył referatem dr Daniel Mietchen, fizyk z Uniwersytetu Fryderyka Schillera w Jenie. Jego wykład pt. „Otwieranie procesu badawczego” dotyczył współczesnych praktyk badawczych, które na obecnym stadium rozwoju cywilizacji w znacznym stopniu powinny stawać się coraz bardziej transparentne, nastawione na społeczny odzew i współpracę. Pozwala to uniknąć wszelkiego rodzaju opóźnień w dostarczaniu wiedzy, ponieważ często bywa, że od rozpoczęcia badań do uzyskania ich wyników mija sporo czasu. Doktor Mietchen zauważył jednak, że de facto żadna z grup badawczych dotąd nie rozpoczęła odpowiednich działań w celu utworzenia procesów badawczych, nie powstały żadne platformy współpracy w tym zakresie, zaś sprawa „otwartych badań” dotyczy głównie naukowców amatorów, działających w sieci publicznej (np. Fundacja Wikimedia, do której należą Wikipedie). Należałoby zatem pomyśleć o alternatywnych systemach komunikacji naukowej, w kontekście niedalekiej przyszłości prawdziwych naukowców.

Kolejnym referentem był dr Cameron Neylon, biofizyk reprezentujący Radę do Spraw Instalacji Naukowych i Technologicznych z Wielkiej Brytanii. Wygłosił referat pt. Sieć wspomaga badania: nie tylko jest ich więcej i są lepsze, ale fundamentalnie odmienne. Dr Neylon podkreślił, jak ogromny skok cywilizacyjny osiągnięto dzięki wynalezieniu World Wide Web jako sieci komunikacyjnej. Dzięki niej współpracujący ze sobą naukowcy potrafią w szybkim czasie rozwiązać problem, który stanowiłby wielotygodniowe wyzwanie, gdyby pracował na nim tylko jeden z badaczy. Dla naszego własnego dobra, powinniśmy zadać sobie pytanie, w jaki sposób najlepiej wykorzystać sieć internetową, jak połączyć zasoby naukowe, ludzi, informacje oraz narzędzia, z których korzystamy.

Dr Paweł Szczęsny reprezentujący nauki bioinformatyczne na Wydziale Biologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Zakład Bioinformatyki Instytutu Biochemii i Biofizyki Polskiej Akademii Nauk (IBIB PAN) przedstawił referat „Nauka 2.0 – elity nauki i jej entuzjaści, co z tego wynika?”. Doktor Szczęsny przedstawił problem globalizacji nauki i współpracy naukowców opartej na szybkim i swobodnym przepływie informacji pomiędzy badaczami, jako że tylko większe grupy eksperckie są w stanie skoncentrować się na skutecznym rozwiązywaniu najtrudniejszych problemów naukowych. Dlatego też proces otwierania nauki wymaga wsparcia ma poziomie prawnym, technicznym oraz społecznym.

Kolejnym mówcą był Jakub Szprot, doktorant z Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Informatycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Przedstawił referat pt. „Otwieranie nauki w Polsce”, w którym zawarł omówienie kluczowych obszarów związanych z otwartą nauką. Są nimi m.in.: swobodny dostęp do treści

naukowych (czasopisma w open accesie, wolne repozytoria), infrastruktura informacyjna otwartej nauki (projekty polskie oraz europejskie, w których uczestniczą polscy partnerzy) i prawne narzędzia otwartości w nauce (licencje, mandaty). W dalszej części omówione zostały rola instytucji rządowych, naukowych i badawczych, organizacji społecznych w działaniach na rzecz otwartej nauki. Na zakończenie autor podjął próbę określenia podstawowych problemów oraz najistotniejszych wyzwań z jakimi musi się zmierzyć ów ruch w Polsce.

„Web 2.0 w służbie uczelni” to temat referatu dr. Michała Kaczmarczyka, reprezentującego Wyższą Szkołę Humanitas w Sosnowcu, który w latach 2006-2010 przeprowadził dla Zakładu Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego największy projekt badawczy dotyczący PR uczelni. Projekt nosił tytuł „Public relations szkół wyższych. Model komunikowania z otoczeniem”. Pozwolił on zdiagnozować stan aktywności komunikacyjnej polskich uczelni, z uwzględnieniem ich aktywności w Internecie oraz sformułować interesujące wnioski na temat roli sieci w kreowaniu otwartej polityki informacyjnej i naukowej szkół wyższych ery Web 2.0.

Na zakończenie części pierwszej referat przedstawił dr Emanuel Kulczycki reprezentujący Zakład Teorii Filozofii Komunikacji w Instytucie Filozofii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dr Kulczycki prowadzi blog „Warsztat badacza komunikacji”, na którym opisuje narzędzia badawcze, programy komputerowe oraz przepisy prawne regulujące praktykę naukową i stąd jest najbardziej znany środowisku naukowemu. Zapewne w związku z tym referat dr. Kulczyckiego nosił tytuł „Blogi i serwisy naukowe. Komunikacja naukowa w kulturze konwergencji”. Głównym zagadnieniem podjętym przez dr. Kulczyckiego była blogosfera naukowa jako przykład wykorzystania nowych mediów w procesie upowszechniania nauki. Następnie podjął on próbę przedstawienia podstawowych elementów historycznych i typologicznych z zakresu funkcjonowania blogów naukowych, a także przeglądu polskiej blogosfery naukowej. Następnie autor zaprezentował blogi jako współczesne narzędzie komunikacji naukowej oraz przeanalizował wyzwania i problemy mogące pojawić się podczas tworzenia serwisu naukowego skierowanego do szerokiego grona odbiorców. Na zakończenie dr Kulczycki wskazał trudności, jakie wyłaniają się przy łączeniu starych i nowych mediów w procesie promocji i upowszechniania nauki.

W części drugiej konferencji jako pierwszy głos zabrał dr Peter Murray-Rust reprezentujący Uniwersytet w Cambridge oraz Fundację Otwartej Nauki, który przedstawił referat pt. „Otwarte dane a literatura naukowa”. Zawarł w nim przykłady zastosowania „otwartej nauki” oraz „otwartych danych” przez badaczy z dziedzin związanych z biologią, astronomią (wirtualne obserwatoria) czy fizyką wielkich energii (programy przechowywania i przetwarzania informacji).

Jako że współorganizatorem konferencji było Collegium Medicum z Bydgoszczy, o zabranie głosu w nawiązaniu do tematyki „otwartej nauki” w medycynie poproszeni

zostali: prof. dr hab. Grzegorz Grzešek, kardiochirurg, kierownik Katedry i Zakładu Farmakologii i Terapii oraz dr Wojciech Szczęsny, chirurg pracujący w Katedrze i Klinice Chirurgii Ogólnej i Endokrynologicznej.

Prof. Grzešek przedstawił „Początki telemedycyny w województwie kujawsko-pomorskim”, omawiając historię transmisji z wykorzystaniem systemu telekardiologicznego, wprowadzeniem samego systemu oraz jakością jego funkcjonowania w Bydgoszczy oraz województwie kujawsko-pomorskim.

Dr Wojciech Szczęsny przedstawił bardzo ciekawy poparty ilustracjami z malarstwa związanego z medycyną, jak i przykładami zabiegów operacyjnych, wykład: „Obraz w chirurgii, chirurgia w obrazach”. Autor przedstawił współczesne techniki zapisu informacji medycznej wykorzystywane w celu kształcenia przyszłych pokoleń lekarzy, jak również odwołał się do historii podobnych działań.

Na zakończenie pierwszego dnia obrad głos zabrał dr Miguel Angel Marquina z CERNu w Szwajcarii, który przedstawił referat (napisany we współpracy z kilkoma innymi naukowcami z zagranicy) pt. „Rozwój obywatelskiej cybernauki i jej wpływ na profesjonalne badania naukowe”. Dr Marquina wskazał na najciekawsze projekty realizowane przez Centrum Obywatelskiej Cybernauki, takie jak geotagging, umieszczane w Internecie zdjęcia regionów dotkniętych kryzysem czy symulacja zderzenia cząstek w Wielkim Zderzaczu Hadronów. Wspomniane projekty oparte są na współpracy z internautami, a dzięki temu zaczynają zanikać granice między amatorami a zawodowymi naukowcami.

Drugi dzień obrad poświęcony był kwestiom związanym z Nowym wymiarem edukacyjnym szkół wyższych, a jako pierwszy referat zaprezentował dr Marcin Grynborg z Instytutu Biochemii i Biofizyki Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. W swej prezentacji poruszył temat „Czy wykładowcy i studenci są gotowi na otwartość?”. Omówił czynniki kształtujące studenta: wpływ wykształcenia rodziców, uczestnictwo w edukacji przedszkolnej oraz różnice w wynikach egzaminów po szkole podstawowej ze względu na wielkość miejscowości, w której zlokalizowana jest szkoła. Pokazał jak wiele należy zmienić w systemie oświaty, począwszy od MEN, poprzez nauczycieli, po uczniów i ich oczekiwania.

Kolejnym prelegentem był Abel Caine, który obecnie jest odpowiedzialny za realizację programu Otwarte Zasoby Edukacyjne, zainicjowanego i koordynowanego przez Sektor Komunikacji i Informacji UNESCO. W referacie zaprezentował Platformę Otwartych Zasobów Elektronicznych (OER), przedstawił definicję otwartych zasobów elektronicznych (OZE), korzyści płynące z OZE, wyjaśniał na jakich licencjach są udostępniane oraz kto należy do grona użytkowników OZE. Autor referatu nie zapomniał także o przedstawieniu funkcji platformy, takie jak odnajdywanie, porównywanie, tworzenie i udostępnianie zasobów.

„Po co nam TED?” to tytuł referatu zaprezentowanego przez Adama Litwińskiego

go z Warszawy, w którym omówił inicjatywę otwartych wykładów TED (Technology, Entertainment, Design), najciekawsze z wykładów, ich popularność i przydatność. Nagrania na platformie TED.com dostępne są za darmo, dogłębnie przemyślane i perfekcyjnie zaprezentowane, z pięknymi slajdami. TED Talks mogą zostać wykorzystane w trakcie zajęć jako krótkie przerywniki, jako wprowadzenie do omawianego tematu, materiał szkoleniowy dla nauczycieli. Z kolei TEDx to platforma przeznaczona do prezentowania wiedzy, wyników badań, inspirowania i dzielenia się swoimi pasjami w nowoczesny sposób. Autor podsumowuje, że cały program nieustannie rozwija się na całym świecie i służy do szeroko pojętego zgłębiania wiedzy.

Karolina Grodecka z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w referacie Open AGH i inne platformy e-learningowe stwierdziła, że „rozważając kierunki rozwoju ruchu Otwartych zasobów Edukacyjnych i otwartej nauki, nie można pominąć nowych inicjatyw, które świadczą o aktualności jego postulatów i ich uniwersalności”. Przedstawiła trzy najczęściej praktykowane modele udostępniania zasobów edukacyjnych, wykorzystujące różne platformy e-learningowe oraz przykłady projektów realizowanych przez czołowe ośrodki kształcenia w Polsce i na świecie. Jako współtwórczyni Open AGH omówiła wykorzystanie Moodle, skupiając się na analizie zalet i wad tego programu.

W referacie Prawo autorskie dla bibliotekarzy – prezentacja nowej oferty edukacyjnej dla bibliotekarzy, Daria Gęsicka, Beata Marek i Magdalena Rutkowska przybliżyły ideę kursu oraz współpracę, która została nawiązana w ramach realizacji polskiej edycji projektu Copyrights for Librarians przygotowanego przez Centrum Badań Cyberprzestrzeni Uniwersytetu Harvarda. Projekt został zainicjowany przez eIFL (Elektroniczną Informację dla Bibliotek), działającą od 1999 r. międzynarodową organizację zrzeczającą biblioteki. Hasłem przewodnim organizacji pozostaje „wiedza bez barier”, a misją – udostępnianie wiedzy przez biblioteki z krajów rozwijających się w celu usprawnienia procesów rozwoju gospodarczego i społecznego. Polska edycja kursu została opracowana w latach 2011 i 2012 r. przez studentów Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, którzy stworzyli platformę e-learningową, która przybliży bibliotekarzom zagadnienia z prawa autorskiego.

W komunikacie MNiSW dotyczącym organizowanej konferencji prof. Kudrycka napisała, że „w epoce cyfryzacji współpraca naukowców i bibliotekarzy jest kluczowa dla optymalnego wykorzystania bogactwa zasobów cyfrowych. Wierzę, że tegoroczne obrady przedstawicieli obydwu profesji będą równie owocne, co poprzednie”. Mamy nadzieję, że tak właśnie było, bo już w trakcie zjazdu słyhać było wiele pochwał, zarówno pod adresem prelegentów, doboru tematów, jak i organizatorów. Podczas kończącej konferencję BarCampu, którego temat przewodni brzmiał „Jak bibliotekarze mogą wspomagać otwartą naukę i edukację” dyskutowano o istocie otwartości nauki

i w jaki sposób należy wspierać wzajemną współpracę bibliotekarzy i naukowców. Konferencja stała na niezwykle wysokim poziomie, wykorzystano najnowocześniejsze technologie przekazu informacji, w tym portale społecznościowe i możliwości współczesnej telefonii komórkowej, podtrzymano dotychczasowe kontakty i nawiązano nowe, miejmy nadzieję, równie owocne.

Mgr Justyna Maczuga

Mgr Anna Radomska

Dr Jolanta Przyłuska

Łódź - IMP

POLSKIE CZASOPISMA MEDYCZNE A WYKORZYSTANIE TECHNOLOGII INFORMACYJNYCH

Abstract

In the time of dynamic changes modern scientific journals in order to meet the expectations of more and more demanding users must make use of the available on the market information technologies. This paper analyses 309 electronic journals indexed in the category of medicine in Arianta database. Selected elements of the use of new technologies on the official websites of these journals are discussed including: access to the numbers of full current and archive articles, search engines of resources, the use of social media for publication promotion, forum and experts' advice, editing option of online articles, access to the website via mobile devices. From these journals those with Impact Factor 2011 were selected. In this group special attention was paid to: DOI and Handle identifiers, presence in digital libraries and repositories, publishing in Open Access system.

Streszczenie

W dobie dynamicznych przemian nowoczesne czasopismo naukowe powinno wdrażać dostępne na rynku technologie informacyjne, aby spełnić oczekiwania coraz bardziej wymagających użytkowników. W referacie przeanalizowano 309 czasopism elektronicznych zaindeksowanych w kategorii *medycyna* w bazie Arianta. Sprawdzono wybrane elementy zastosowania nowych technologii na oficjalnych stronach internetowych tych czasopism, m. in.: dostęp do pełnych tekstów numerów bieżących i archiwalnych, wyszukiwarkę zasobów, wykorzystanie mediów społecznościowych do promocji treści, forum i porady ekspertów, redakcję artykułów online, dostęp do strony przez urządzenia mobilne. Spośród czasopism elektronicznych wyłoniono te, które posiadają Impact Factor 2011. W powyższej grupie szczególną uwagę zwrócono na: identyfikator DOI, wskaźniki oceny, obecność w bibliotekach cyfrowych, publikowanie w wolnym dostępie.